

Andrzej Radzimiński, *Kościół i duchowieństwo w średniowieczu. Polska i Państwo Zakonu Krzyżackiego w Prusach*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2012, ss. 377

Opublikowaną przez Wydawnictwo Naukowe UMK książkę otwiera przedmowa autorstwa Tomasza Jurka, w której pokrótce omówiono osiągnięcia oraz zainteresowania badawcze autora, które koncentrują się przede wszystkim wokół historii Kościoła w Polsce i Europie średniowiecznej, a także dziejów zakonu krzyżackiego w Prusach. Omawiana publikacja składa się z szesnastu artykułów dotyczących życia duchownego i prawnego funkcjonowania instytucji kościelnych w wiekach średnich na obszarze państwa polskiego, przy czym zdecydowana większość studiów dotyczy duchowieństwa kapituł katedralnych. Dzięki wnikliwym studiom, czytelnik będzie miał okazję zapoznać się z najważniejszymi wynikami badań prozopograficznych, które mają swoje odzwierciedlenie w artykule pt. *Kapituły katedralne w Polsce średniowiecznej – modele karier kościelnych*. Te badania są częściowo powiązane z dwoma kolejnymi artykułami pt. *Identyfikacja duchowieństwa kapitulnego według stanów i grup w późnośredniowiecznej Polsce* i *Modele prawne, społeczne i kulturowe kleru kapitulnego w Polsce średniowiecznej w kontekście jego religijności*.

Innym obszarem badań zaprezentowanym w publikacji jest historia zakonu krzyżackiego. Autor m.in. scharakteryzował genezę i podstawy prawne funkcjonowania biskupstw na obszarze Prus. Tej problematyki dotyczy przede wszystkim studium pt. *Kościół w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach w latach 1243–1525. Struktura wewnętrzna i relacje z władzą terytorialnym*, w którym stwierdzono, że działalność Wilhelma z Modeny w połowie XIII wieku miała ogromny wpływ na ukształtowanie się tamtejszej administracji. Z tym artykułem korespondują kolejne, jak np. *Parafie i duchowieństwo parafialne w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach* czy *Kościół i duchowieństwo w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach na przełomie XIV i XV wieku*.

Andrzej Radzimiński zajął się również analizą nekrologów i wspomnień po zmarłych w polskich kapitułach katedralnych. W artykule poświęconym tym kwestiom zauważono, że tzw. memoria nie przyczyniły się do powstrzymania procesów dezintegracyjnych w kapitułach katedralnych w późnym średniowieczu, chociaż miały możliwości ku temu, by zespolić te „korporacje”. W omawianej pracy czytelnik znajdzie również obszerne omówienie badań dotyczących życia religijnego w średniowiecznej Polsce prowadzonych w ostatnim dwudziestoleciu. Dostrzeżono ich dynamikę oraz stałe poszerzanie pola badawczego nad religijnością w wiekach średnich. Zwrócono uwagę również na fakt, że badania te mają bardzo indywidualny i analityczny

ny charakter, który nie zawsze prowadzi do syntetycznych ujęć rozmaitych zagadnień odnoszących się do życia religijnego.

Ostatni artykuł pt. *Elżbieta z Turynii – europejski wymiar średniowiecznej kobiety* zamyka właściwą część książki. W tym studium zwrócono uwagę nie tylko na życie i działalność hrabianki, ale także na fenomen jej postaci na tle europejskim. W jej życiu można dostrzec całkowite oddanie się dobrowolnemu ubóstwu, a także pracy fizycznej. Autor twierdzi, że przyjmując franciszkański model ubóstwa naraziła się na pogardę, a nawet wrogość krewnych, wasali i jej doradców.

W opracowaniu zamieszczone zostały fotografie z wizerunkami relikwiarzy, sylwetkami osób i kościołów. Publikację uzupełniają: nota bibliograficzna, indeks osób oraz indeks geograficzny.

Mikołaj Tomaszewski (Toruń)

Żaneta Bonczkowska, *Mennica toruńska od drugiej połowy XIV wieku do 1454 r. Lokalizacja – Personel – Funkcjonowanie*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, ss. 204

Prezentowana praca ukazała się w ramach serii wydawniczej Towarzystwa Miłośników Torunia. Jest to opracowanie przybliżające dzieje toruńskiej mennicy w czasach zakonu krzyżackiego.

Praca składa się z czterech rozdziałów podzielonych według kryterium przedmiotowego. W pierwszym z nich autorka omawia lokalizację mennicy w obrębie miasta oraz ramy czasowe jej funkcjonowania porównując omawiane zagadnienia z innymi mennicami zakonnymi. Jest to o tyle ważne, że znane są toruńskie monety wyprzedzające chronologicznie najstarszą wzmiankę źródłową o istnieniu mennicy w Toruniu.

Drugi rozdział skupia się na pracownikach mennicy. Autorka dokonała podziału pracującego tam personelu według pełnionych funkcji (zwierzchnicy mennicy, mincerze, złotnicy, odlewnicy itd.). O ile pozwalały na to źródła, starała się także przybliżyć pochodzenie, sposoby rekrutacji, kompetencje i wreszcie inną działalność pracowników mennicy.

Trzeci rozdział rozpoczyna się od przedstawienia rodzajów monet emitowanych przez toruńską mennicę. Następnie autorka przedstawia reformy monetarne